

ПРОФЕСИОНАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ - МОСТ КЪМ УМЕНИЯТА ЗА ПАЗАРА НА ТРУДА

Национален експертен екип по професионално
образование и обучение към ЦРЧР

София, 2023 г.

Съдържание

УВОД: 2023 – ЕВРОПЕЙСКА ГОДИНА НА УМЕНИЯТА - НАСЪРЧАВАНЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА, УЧАСТИЕТО И ТАЛАНТИТЕ	3
ЗНАЧЕНИЕ НА УМЕНИЯТА ЗА ПРОМЕНЯЩИЯ СЕ ПАЗАР НА ТРУДА.....	4
ПОЛИТИКИ, ИНСТРУМЕНТИ И ПРОЕКТИ НА ЕВРОПЕЙСКО И НА НАЦИОНАЛНО НИВО ЗА НАСЪРЧАВАНЕ НА ПРИДОБИВАНЕТО НА УМЕНИЯ В ПОО	5
ПОЛИТИКИ НА ЕВРОПЕЙСКО НИВО	5
ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА НА ЕС ОТ 24 НОЕМВРИ 2020 ГОДИНА ОТНОСНО ПРОФЕСИОНАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ ЗА ПОСТИГАНЕ НА УСТОЙЧИВА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ, СОЦИАЛНА СПРАВЕДЛИВОСТ И ИЗДРЪЖЛИВОСТ.....	5
ЦЕНТРОВЕ ЗА ПРОФЕСИОНАЛНИ ПОСТИЖЕНИЯ	6
ПАКТ ЗА УМЕНИЯ	7
МИКРОУДОСТОВЕРЕНИЯТА ЗА МЕЖДУСЕКТОРНО И ТРАНСГРАНИЧНО ПРИЗНАВАНЕ НА ПО-КРАТКИ ПЕРИОДИ НА УЧЕНЕ.....	7
ПРЕПОРЪКА ЗА ИНДИВИДУАЛНИТЕ СМЕТКИ.....	8
ИНДИВИДУАЛНИТЕ СМЕТКИ ЗА ОБУЧЕНИЕ – ПЪТ КЪМ УЧЕНЕТО ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА МОДЕРНА, РЕСУРСНОЕФЕКТИВНА И КОНКУРЕНТОСПОСОБНА ИКОНОМИКА	8
ЕВРОПЕЙСКА СЕДМИЦА НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ УМЕНИЯ ПРЕЗ 2023 ГОДИНА.....	9
ПОЛИТИКИ НА НАЦИОНАЛНО НИВО	10
ДЪРЖАВНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ СТАНДАРТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА КВАЛИФИКАЦИЯ ПО ПРОФЕСИИ, РАЗРАБОТЕНИ В ЕДИНИЦИ РЕЗУЛТАТИ ОТ УЧЕНЕ	10
ДУАЛНО ОБУЧЕНИЕ.....	10
STEM ЦЕНТРОВЕ.....	11
МОСТ МЕЖДУ УЧИЛИЩЕТО И БИЗНЕСА – НАЦИОНАЛНА МРЕЖА НА УЧЕБНО-ТРЕНИРОВЪЧНИТЕ ФИРМИ	12
НАЦИОНАЛНИ СЪСТЕЗАНИЯ ПО ПРОФЕСИИ	13
 ПОЛЕЗНИ ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ:	 14

Ръководител на
Национален експертен екип по ПОО
към ЦРЧР:
Иванка Михайлова

Отговорен редактор:
проф. д-р Преслав Димитров

УВОД

2023 – ЕВРОПЕЙСКА ГОДИНА НА УМЕНИЯТА - НАСЪРЧАВАНЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА, УЧАСТИЕТО И ТАЛАНТИТЕ

Днес, когато 77% от европейските компании отчитат трудности да намерят работници с необходимите умения, 20 милиона ИТ специалисти ще трябва да бъдат наети в ЕС до 2030, а 60% от възрастните ще трябва да преминават ежегодно обучение, Европейският парламент, държавите членки, социалните партньори, публичните и частните служби по заетостта, търговските и стопанските камари, доставчиците на услуги в областта на образованието и обучението, а също работниците и предприятията трябва да обединят усилията си за насърчаване на ученето през целия живот.

С Европейската година на уменията, чийто старт беше даден на 9 май 2023 г., Комисията предлага да се даде нов тласък на ученето през целия живот чрез:

- Насърчаване на повече, по-ефективни и приобщаващи инвестиции в обучение и повишаване на квалификацията, за да се използва пълният потенциал на европейската работна сила и да се помогне на хората да преминат от едно работно място на друго.
- Създаване на сигурност, че уменията отговарят на нуждите на пазара на труда, чрез сътрудничество със социалните партньори и предприятията.
- Постигане на съответствие между стремежите и уменията на хората и възможностите на пазара на труда, особено за екологичния и цифровия преход, както и за икономическото възстановяване. Специално внимание ще бъде отделено на активизирането на повече хора на пазара на труда, по-специално на жените и младите хора, особено тези, които не

участват в никаква форма на образование, заетост или обучение.

- Привличане на хора от трети държави, разполагащи с уменията, необходими на ЕС, включително чрез укрепване на възможностите за учене и мобилност и улесняване на признаването на квалификациите.

Водещи събития, които ще бъдат организирани от Европейската комисия в Европейската година на уменията:

- ✓ 9 май 2023 г. – Фестивал на Европейската година на уменията, който обедини откриващите събития в различни държави-членки на ЕС;
- ✓ 8-9 юни 2023 г. – Конференция Making Skills Count, в която са представени инициативи, които увеличават както стойността, така и видимостта на уменията;
- ✓ Юни 2023 г. – обявяване на победителите в Европейските награди за цифрови умения 2023;
- ✓ 23-27 октомври 2023 – Европейска седмица на професионалните умения;
- ✓ 15-16 ноември 2023 – Европейски форум за заетост и социални права;
- ✓ 2024 г. - Заключително събитие.

Осигурено е значително финансиране и техническа подкрепа от ЕС за инвестиции в повишаване на квалификацията и преквалификация чрез:

- Европейския социален фонд плюс (ЕСФ+) с бюджет от над 99 милиарда евро за периода 2021-2027 г. като основен инструмент на ЕС за инвестиране в хората.

- Механизма за възстановяване и устойчивост подкрепя реформите и инвестициите на държавите членки, включително в областта на уменията и работните места;

- Програмата „Цифрова Европа“ - в размер на 580 милиона евро предоставя финансиране за развитието на задълбочени цифрови умения и подкрепя развитието на резерв от таланти и експерти в областта на цифровите технологии;

- „Хоризонт Европа“, която предоставя подкрепа за уменията на изследователите, предприемачите и иноваторите, по-специално чрез своите действия „Мария Склодовска-Кюри“, Европейския съвет по иновациите и Европейския технологичен институт.

- Програма „Еразъм+“ с бюджет от 26,2 милиарда евро, която също така подкрепя личностното и професионалното развитие на учащите, персонала и институциите в областта на професионалното образование и обучение, а освен това финансира европейските университети.

Други програми, които могат да подпомогнат развитието на умения: програмата „InvestEU“, Европейският фонд за приспособяване към глобализацията за съкратени работници, Европейският фонд за регионално развитие, Фондът за справедлив преход, Механизмът за отпускане на заеми в публичния сектор в рамките на Механизма за справедлив преход, Европейският корпус за солидарност, Програмата за околната среда и действията по климата (LIFE), Модернизационният фонд, Инструментът за техническа подкрепа и Инструментът за съседство, сътрудничество за развитие и международно сътрудничество.

Информация за събитията и дейностите може да се открие на:

https://year-of-skills.europa.eu/index_en;

https://year-of-skills.europa.eu/index_bg.

ЗНАЧЕНИЕ НА УМИЕНИЯТА ЗА ПРОМЕНЯЩИЯ СЕ ПАЗАР НА ТРУДА

През последните години пазарът на труда динамично се променя. Възникват нови професии, свързани с приложението на информационните и комуникационни технологии и изкуствения интелект. Технологичните иновации и зеленият преход ускоряват процесите на трансформация на работните места и освобождаване на работна сила. Появява се необходимостта от непрекъсната квалификация и бърз преход към нова заетост. Навлизането на дигиталните технологии се отразява на всички сфери на живота. Промените засягат основно работните места и характера на труда. Все по-често се прилагат нови форми на работа – дистанционно или в онлайн платформи. Всичко това превръща дигиталните умения в приоритет за съвременния човек. Много от работещите са

получили образованието си през 20. век, преди масовото навлизане на информационните и комуникационни технологии и са „дигитални мигранти“. Те се нуждаят от придобиване на дигитални умения, така че качеството на тяхната работна сила да съответства на съвременните потребности на пазара на труда. Навлизането на изкуствения интелект не само променя характера на работата и улеснява редица човешки дейности, но и създава предизвикателства пред разработчиците в областта на машинното обучение. На пазара на труда се търсят специалисти, които владеят дигитални умения на над средното ниво и демонстрират висока степен на специализация в определена област на технологиите.

Наред с дигиталната компетентност съществуват още две групи умения, без които е немислима успешната професионална реализация днес - социалните („меки“) умения и уменията за критическо мислене и решаване на проблеми. Тези умения улесняват взаимодействието с другите хора, работата в екип, сътрудничеството и удовлетвореността от живота в общност. Съчетани с високо ниво на професионална компетентност в избрания отрасъл на индустрията, те гарантират успешна кариера и социално благополучие. В своя професионален път съвременният човек прави поредица от избори и се нуждае от умения за управление на своята кариера. Подкрепата от специалисти – кариерни консултанти – в процеса на кариерно развитие е ключова за прехода от традиционни към иновативни професии. Вече е ясно, че моделът „една работа за цял живот“ остава в миналото. Той е заменен от разбирането, че кариерата е поредица от избори с цел развитие на разнообразни умения. Развитието на умения е непрекъснат процес, който съпътства целия живот и може да се случва не само в образователната система, но и чрез самостоятелно и неформално учене. Преминаването през различни форми на обучение във формалното и неформално образование е възможност за преодоляване на бедността, намаляване на безработицата и мобилизиране на икономически неактивните хора за включване на пазара на труда. Повишаването на равнището на умения влияе върху подобряване на благосъстоянието и качеството на живот на отделния човек, като същевременно води до увеличаване на социалния капитал. Високото ниво на професионална компетентност на работещите е предпоставка за икономически растеж. Затова преодоляването на несъответствието между равнището на умения и изискванията на пазара на труда е от първостепенна важност за просперитета, както на работещите, така и на обществото като цяло.

ПОЛИТИКИ, ИНСТРУМЕНТИ И ПРОЕКТИ НА ЕВРОПЕЙСКО И НА НАЦИОНАЛНО НИВО ЗА НАСЪРЧАВАНЕ НА ПРИДОБИВАНЕТО НА УМЕНИЯ В ПОО

ПОЛИТИКИ НА ЕВРОПЕЙСКО НИВО

ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА НА ЕС ОТ 24 НОЕМВРИ 2020 ГОДИНА ОТНОСНО ПРОФЕСИОНАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ ЗА ПОСТИГАНЕ НА УСТОЙЧИВА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ, СОЦИАЛНА СПРАВЕДЛИВОСТ И ИЗДРЪЖЛИВОСТ

Професионалното образование и обучение е ключов елемент на ученето през целия живот, който подкрепя хората със знания, умения и компетентности, необходими, за да се развият успешно в определени професии на пазара на труда, а и в живота. В ПОО се обучават около половината от учениците в горния курс на средното образование в Европейския съюз и чрез него почти две трети от заетите получават възможност да повишат настоящата си квалификация или да се преквалифицират. То помага на младите хора и на възрастните да усвояват нови умения, с които да се развият в кариерата си.

Какво предлага Комисията чрез тази Препоръка, за да направи бъдещето на ПОО наистина устойчиво?

- По-силна ориентация към обучаемите и гъвкавост по отношение на времето и начина на учене
- Увеличаване на мобилността на обучаемите лица, за да станат програмите за ПОО в целия Европейски съюз по-атрактивни и желани;
- Повишаване на цифровата готовност на обучителните институции за ПОО и експертната на преподавателите;
- Повече възможности за учене на реално работно място чрез стажове и чиракуване;
- По-приобщаващ подход, който премахва бариерите пред достъпа до ПОО;
- Активни дейности в посока подсигуриране на гаранции, че програмите за ПОО отговарят на нуждите на зелената и цифрова икономика.

Препоръката насърчава всички държави членки да се стремят към прилагането на политика в областта на професионалното образование и обучение, която:

- осигурява на младежите и на възрастните знанията, уменията и компетентностите, които им позволяват да преуспяват;
 - насърчава приобщаването и равните възможности и допринася за постигането на устойчивост, социална справедливост и благоденствие за всички;
 - насърчава европейските системи за професионално образование и обучение в международен контекст, така че те да бъдат признати като световен еталон за учащите се в сферата на професионалното образование и обучение.
- Страните членки следва да предприемат действия и да направят инвестиции за изпълнението на тази политика като работят за постигането до 2025 г. на следните цели на равнище ЕС:
- делът на завършилите, които са постъпили на работа, да бъде най-малко 82%;
 - 60% от завършилите наскоро ПОО да се възползват от учене в процеса на работа;
 - 8% от учащите се в ПОО да се възползват от образователна мобилност в чужбина.

Препоръка на Съвета от 20 декември 2012 година относно валидирането на неформалното и самостоятелното учене

Цел на Препоръката

На всеки европейски гражданин да бъде дадена възможност да удостовери наученото извън формалното образование и обучение и да се ползва от него в професионалното си развитие и по-нататъшно учене.

Препоръката изисква от държавите-членки да гарантират, че „квалификациите или, където е приложимо, части от квалификации, получени чрез валидиране на опит от неформално и информалното обучение, отговарят на договорените стандарти, които са или същите, или еквивалентни на стандартите за квалификации, получени чрез официални образователни програми“ (Съвет на ЕС, 2012 г., стр. 3, точка 3h).

Четири основни фази в процеса на валидиране са:

- Идентификация на резултатите от ученето на индивида, придобити чрез неформално и информално учене;
- Документиране на резултатите, придобити чрез неформално и информално учене;

- Оценяване на резултатите от ученето, придобити чрез неформално и информално учене;

- Сертификация на резултатите от оценяването на резултатите от ученето на индивида, придобити чрез неформално и информално учене под формата на квалификация или кредити, водещи до квалификация.

На национално ниво валидирането е регламентирано чрез:

- Закона за професионалното образование и обучение, чл. 40.

- Наредба № 2 от 13.11.2014 г. за условията и реда за валидиране на професионални знания, умения и компетентности - Обн. ДВ, бр. 96 от 21.11.2014 г., в сила от 01.01.2015 г., издадена от министъра на образованието и науката.

През 2019 г. Генерална дирекция „Заетост, социални въпроси и приобщаване“ на ЕК и секретариата на ECVET мрежата провеждат открита обществена консултация в подкрепа на оценката на Препоръката на Съвета от 20 декември 2012 г. относно валидирането на неформалното и самостоятелното учене.

В действителност въпреки много добрата регулация на валидирането у нас, то все още е слабо застъпено като възможност. Очаква се с последните промени в Закона за насърчаване на заетостта от 2022 г. и с конкретните мерки от Плана за насърчаване на заетостта да се постигне по-широко прилагане на валидирането на професионални знания, умения и компетентности, придобити извън системата на формалното образование.

ЦЕНТРОВЕ ЗА ПРОФЕСИОНАЛНИ ПОСТИЖЕНИЯ

Качествена заетост и възможности за продължителна кариера на хората може да се гарантира чрез придобиване на високотехнологични умения и компетенции. Във всички документи - Европейската програма за умения, Европейското пространство за образование, Препоръката на Съвета от 2020 г. относно ПОО, както и Декларацията от Оснабрюк, е включено ясно позоваване на високите постижения в областта на професионалното образование и обучение като движеща сила за реформи в сектора на ПОО. Отговор на тази европейска инициатива са Центровете за професионални постижения (CoVE), които се сформират от партньори, развиващи на регионално ниво екосистеми от умения за иновации, регионално развитие и социално приобщаване. Обединяването на широк кръг от партньори (доставчици на ПОО, университети, работодатели), които споделят общ интерес и се стремят към професионално съвършенство, ще подпомогне институциите за ПОО бързо да

адаптират предоставянето на умения към променящите се икономически и социални потребности.

Концепцията за високи постижения в ПОО е ориентирана към обучаемия. ПОО предоставя възможност на учащите да придобият професионални и ключови компетентности през висококачествено образование и изграждане на иновативни форми на партньорство със света на труда и подкрепа за непрекъснато професионално развитие на преподавателския и обучаващ персонал.

Очаква се постепенното създаване и развитие на европейски мрежи от центрове за високи постижения в областта на професионалното образование и обучение да повиши възможностите на ПОО.

Изграждането на партньорски мрежи има за цел „сближаване във възходяща посока“ на високите постижения в областта на ПОО - ангажирането на държави с добре развити системи за високи постижения в областта на професионалното образование и обучение, както и на такива, които са в процес на разработване на подобни подходи за проучване на потенциала на институциите за ПОО. Целта е те да играят проактивна роля в подкрепата на растежа и иновациите.

Очаква се CoVEs да надхвърлят предоставянето само на качествена професионална квалификация. Елементите за успех включват:

- **Интегрирането в рамките на регионалното развитие, иновациите и интелигентната специализация** - това позволява да се идентифицират синергии между политиките и сред заинтересованите страни.

- **Силни и трайни връзки между заинтересованите страни** - доставчици на ПОО, висши учебни заведения и работодатели (триъгълника на знанието), в които взаимодействията са реципрочни и взаимно изгодни.

- **Интегриране на дейности** - има голям потенциал в CoVEs за постигане на нещо повече от сбор от техните части, по-специално, когато CoVEs се основават на експертния опит и дейности на всеки партньор, за да осигурят както на млади учащи, така и на възрастни, умения и възможности за професионално и личностно развитие.

Повече информация за центровете за професионални постижения можете да намерите на следния уеб адрес:

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1501>

ПАКТ ЗА УМЕНИЯ

През 2020 Европейската комисия анонсира нов модел за споделен ангажимент за развитие на умения в Европа – Пакт за умения. Пряко участие в приложението на модела имат компаниите, работниците, националните, регионалните и местните власти, социалните партньори, междуотрасловите и секторните организации, доставчиците на образование и обучение, търговските камари и службите по заетостта. Идеята е да се създаде среда с общи усилия, в която всеки ще има възможност да се обучава, квалифицира, преквалифицира и да придобие/подобри съответните умения за по-добра реализация.

Пактът е първото от водещите действия в рамките на Европейската програма за умения и е здраво закрепено в Европейския стълб на социалните права.

Кой може да се присъедини към Пакта?

Национални, регионални и местни власти; бизнес организации (фирми); социални партньори; междуотраслови и секторни организации; търговски камари; доставчици на образование и обучение; агенции по заетостта.

Всички членове на Пакта подписват **Хартата** и се съгласяват да спазват нейните четири основни принципа:

- насърчаване на култура на учене през целия живот за всички;
- изграждане на силни партньорства за умения;
- наблюдение на предлагането/търсенето на умения и предвиждане на нуждите от умения;
- работа срещу дискриминацията и за равенство между половете и равни възможности.

Как се става част от Пакта?

- Чрез попълване на регистрационна форма, налична посредством следния линк:

https://ec.europa.eu/eusurvey/runner/Pact_for_Skills_FORM .

Допълнителна информация, прогрес по изпълнението и актуални новини могат да се намерят на официалната страница на Пакта за умения:

https://pact-for-skills.ec.europa.eu/index_en .

МИКРОУДОСТОВЕРЕНИЯТА ЗА МЕЖДУСЕКТОРНО И ТРАНСГРАНИЧНО ПРИЗНАВАНЕ НА ПО-КРАТКИ ПЕРИОДИ НА УЧЕНЕ

Развитието на европейски подход към микроудоверенията е действие, което е заложено в Европейската програма за уменията (2020), (налична на следния уеб адрес: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=bg&catId=1223>), а насоките за включване на този подход в националните системи на държавите членки се основава на приетата на 16 юни 2022 г.

Препоръка на съвета относно европейски подход към микроудоверенията с цел стимулиране на ученето

(налична на следния уеб адрес: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022H0627\(02\)&qid=1658307130865&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022H0627(02)&qid=1658307130865&from=EN))

Препоръката цели стимулиране на ученето през целия живот и пригодността за заетост, като идентифицира единен подход, който да гарантира основната цел на този инструмент, а именно - неговата преносимост между и в рамките на различните сектори в образованието и обучението, преносимост на пазара на труда и преносимост между държавите членки. Целта на микроудоверенията е да бъдат използвани като част от целенасочените мерки за насърчаване на ученето през целия живот и включване на повече възрастни в обученията, като се улесни достъпа им до образование и обучение и до възможности за професионално развитие. Микроудоверенията по своята същност са допълнение към традиционните документи, които се издават в системата на формалното образование и обучение, като неговата цел не е да ги замени, а да даде повече възможности за бързи преходи от образование към заетост, от заетост към заетост и от безработица към заетост, като допълни и укрепи политиките за учене през целия живот и ги надгради с възможността за проследяване на участието и документалната проследимост на провеждането на относително кратки курсове за ПОО, за които да бъдат издавани съответните документи. Въвеждането на Препоръката за микроудоверенията осигурява на гражданите на ЕС възможност да:

- Придобият знанията, уменията и компетентностите, от които се нуждаят, да ги развиват успешно на променящия се пазар на труда и в обществото, така че да могат да се възползват напълно както от възстановяване от COVID кризата, така и от справедлив преход към екологичната и цифровата икономика;

- Идентифицират доставчиците на микроуверения с цел повишаване на гъвкавостта в предлагането на възможности за учене, така че гражданите да следват персонализирани процеси на учене и професионално развитие.

В Препоръката са зададени общите правила за единен европейски подход, съгласно който на държавите членки се препоръчва да:

- o Прилагат общи определения, стандарти и основни принципи на ЕС при

разработването, издаването и преносимостта на микроуверенията;

- Разработят подходящи процедури за предоставяне, издаване, признаване на микроуверения;

- Използват потенциала на микроуверенията с цел подпомагане на ученето

през целия живот и пригодността за заетост.

Препоръката относно микроуверенията за учене през целия живот и пригодност за заетост предлага дефиниция и стандартни елементи за описание на микроуверението и принципи за издаването му. Заедно с тези градивни елементи в Препоръката е отделено внимание на разбирането и признаването на микроуверенията в институции, предприятия, сектори и в международен аспект. Микроуверенията са особено необходими за междусекторното и трансграничното признаване на по-кратки периоди на учене, което е от основно значение за насърчване на по-голяма мобилност в Европа. Взаимното признаване на микроуверенията в рамките на европейското образователно пространство би могло да бъде стъпка към улесняване на автоматичното признаване на квалификациите в по-общ план. Микроуверенията следва да играят подкрепяща роля за свързването на самостоятелното и неформалното учене с формалното образование. Заложените идеи в Препоръката са постигнати при разработването, използването и сравняването на микроуверенията между държавите членки, заинтересованите страни и различните доставчици (от институции за образование и обучение до частни дружества) в различните сектори, области и държави.

ПРЕПОРЪКА ЗА ИНДИВИДУАЛНИТЕ СМЕТКИ

ИНДИВИДУАЛНИТЕ СМЕТКИ ЗА ОБУЧЕНИЕ – ПЪТ КЪМ УЧЕНОТО ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА МОДЕРНА, РЕСУРСНОЕФЕКТИВНА И КОНКУРЕНТНОСПОСОБНА ИКОНОМИКА

Инициативата за въвеждане на индивидуалните сметки е действие, което е заложено в Европейската програма за уменията (2020), а насоките за включване на тази инициатива в националните системи на държавите членки се основава на приетата на 16 юни 2022 г. ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА относно индивидуални сметки за обучение.

С Препоръката се цели държавите членки да създадат механизъм за въвеждане на индивидуални сметки, чрез които да се подпомогнат всички лица в трудоспособна възраст за получаване на достъп до обучение, включително за преходи в професионалния живот и независимо от техния трудов или професионален статус, като се повишат стимулите и мотивацията на лицата да се обучават. Препоръката въвежда единни определения за термините: индивидуалното право на обучение, индивидуални сметки за обучение, прехвърляемост и благоприятна рамка, което ще подпомогне разработване на мерки за нейното прилагане, разработване на материали за разясняване и ориентирание, създаване на условия за споделяне на добри практики.

Индивидуалните сметки за обучение са предназначени да направят ученето през целия живот по-приобщаващо и финансово достъпно. Възможностите за избор чрез индивидуалните сметки за обучение не следва да се ограничават твърде тясно до нуждите на пазара на труда, а следва да служат за овластяване на гражданите, като им позволяват да правят индивидуален избор и създават възможности за самостоятелна заетост и предприемачество.

В Препоръката вниманието на националните власти се насочва към създаване на механизми за:

- предоставяне на допълнителни индивидуални права за обучение на най-нуждаещите се от квалификация и преквалификация въз основа на националните или секторни нужди;

- натрупване на правата за обучение чрез индивидуалните сметки с цел финансиране на подългосрочни обучения;

- използване на натрупани индивидуални права за обучение в дадена държава да могат да се използват за обучение, за професионално ориентирание и валидиране дори и по време, когато лицето пребивава законно в друга държава.

Подходящото финансиране е ключова характеристика на успешните схеми за индивидуални сметки за обучение. Националната

схема на индивидуални сметки за обучение би могла да улеснява поделянето на разходите между различни източници на финансиране, например публични органи и работодатели, давайки възможност за принос към индивидуалната сметка за обучение на различни източници на финансиране. Комбинирането на публични и частни източници на финансиране

следва да гарантира устойчивостта на инициативата в държавите членки, което е от основно значение за нейния успех. Такова комбиниране на източници на финансиране улеснява модулирането на подкрепата и надбавките от работодателите за техните служители, на доброволен принцип или в резултат на колективни трудови договори.

European Vocational Skills Week

[Home](#) [About Us](#) [News](#) [NCPs](#) [Resources](#) [Media](#) [History](#) [▼](#)

[European Commission](#) > [European Vocational Skills Week](#)

European Vocational Skills Week 2023

23-27 October

EUROPEAN
YEAR OF
SKILLS

ЕВРОПЕЙСКА СЕДМИЦА НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ УМЕНИЯ ПРЕЗ 2023 ГОДИНА

Европейската седмица на професионалните умения е инициатива на Европейската комисия, стартирала през 2016 г., за да бъдат показани най-добрите практики в професионалното образование и обучение (ПОО) и да вдъхновят обществото да развива своите професионални умения: [#DiscoverYourTalent](#) [#EuropeanVocationalSkills](#).

Европейската седмица на професионалните умения за 2023 г. е част от събитията, включени в Европейската година на уменията. Както и в предишните издания, сътрудничеството на всички заинтересованите страни в ПОО е от основно значение при организирането на инициативи и събития.

През седмицата от 23 октомври 2023 г. ще бъдат организирани събития на европейско ниво, включително с участието на испанското председателство на Съвета на ЕС.

Организаторите на събития за развитие на умения през цялата 2023 година, могат да ги включат към интерактивната „Карта на събитията“ на <https://vocational-skills.ec.europa.eu/> чрез попълване на онлайн формуляр и след това да ги брандират.

Как още можете да се включите?

1. Присъединете се към мрежите на ЕС за взаимно учене.
2. Споделете вашите добри практики и завладяващи истории, споделете мнението си.
3. Повишете осведомеността си относно ПОО и Европейска година на уменията под [#EuropeanYearOfSkills](#).
4. Организирайте събития и ги отбелязвайте в календара.
5. Използвайте двойната марка за Европейска година на уменията и Европейска седмица на професионалните умения.

На <https://vocational-skills.ec.europa.eu/> можете да споделите своята история, свързана с ПОО; да свържете вашето събитие в областта на професионалното образование и обучение със Седмицата; да откриете националното звено за контакт; да участвате в наградите за отлични постижения в ПОО и много други.

Организаторите на Европейската седмица на професионалните умения насърчават участниците в ПОО да създават, подкрепят и вдъхновяват добрите практики в професионалното образование и обучение чрез събития на местни, регионални и национални организации, и с участието на други партньори на ПОО.

ПОЛИТИКИ НА НАЦИОНАЛНО НИВО

ДЪРЖАВНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ СТАНДАРТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА КВАЛИФИКАЦИЯ ПО ПРОФЕСИИ, РАЗРАБОТЕНИ В ЕДИНИЦИ РЕЗУЛТАТИ ОТ УЧЕНЕ

Държавните образователни стандарти за придобиване на квалификация по професия (ДОС) се разработват и актуализират от Националната агенция за професионално образование и обучение и се утвърждават с наредби на министъра на образованието и науката, съгласувано със съответните министерства и ведомства. Те са задължителни за всички обучаващи институции, които имат право да организират обучение, завършващо с издаване на Свидетелство за професионална квалификация или Удостоверение за професионално обучение.

След въведената промяна със Закона за изменение и допълнение на Закона за професионалното образование и обучение (Държавен вестник, брой 61 от 25.07.2014 г.), ДОС се разработват чрез подхода „Единици резултати от учене“. Този нов модел за разработване на ДОС подкрепя внедряването на европейските инструменти за прозрачност на квалификацията.

Единиците резултати от ученето представляват части от професионалната квалификация, състоящи се от набор от взаимно зависими резултати от учене, който може да бъде самостоятелно оценен или валидиран. Те са ключов елемент от Европейската система за трансфер на кредити в професионалното образование и обучение (ECVET) и политиката на Европейския съюз за максимално сближаване на професионалното образование и обучение с изискванията на пазара на труда. Отделните резултатите от учене се описват чрез професионални знания, професионални умения и професионални компетентности. Друг важен компонент от ДОС са средствата за оценяване (изпитите по теория и/или практика), с които се проверява дали са усвоени професионалните знания, умения и компетентности.

Описването на професиите чрез този подход създава предпоставки за въвеждането на кредитна система в професионалното образование и обучение, улеснява валидирането на придобити чрез неформално обучение или информално (самостоятелно) учене професионални знания, умения и

компетентности, а също и обучението чрез работа (дуално обучение).

ДУАЛНО ОБУЧЕНИЕ

Обучението чрез работа (дуална система) е специфична форма на обучение за придобиване на професионална квалификация, която се организира въз основа на партньорство между отговорните обучителни институции и един или повече работодатели.

Дуалната система на обучение се организира и осъществява в съответствие с разпоредбите на:

- Закона за професионалното образование и обучение
- Кодекса на труда
- Наредба № 1 от 08.09.2015 г. за условията и реда за провеждане на обучение чрез работа (дуална система на обучение)
- Програма за обучение на наставници за придобиване на основни педагогически и психологически знания и умения при работа с обучаваните за осъществяване обучение чрез работа (дуална система на обучение), утвърдена със Заповед на министъра на образованието и науката № РД 09-997/02.04.2019 г.
- Наредба № РД-04-4 от 8 ноември 2019 г. за условията и реда за създаване и поддържане на информационна база данни на работодателите, които отговарят на изискванията за участие в партньорства за осъществяване на обучение чрез работа (дуална система на обучение)

Обучението чрез работа се провежда по професии и специалности от Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6, ал. 1 от ЗПОО, за които лицензиран Център за професионално обучение или професионална гимназия притежават право да организират и удостоверяват професионално образование и обучение.

Модерното дуално образование в България се развива благодарение на проект „Швейцарска подкрепа за въвеждане принципите на дуалното обучение в българската образователна система“, финансиран от Конфедерация Швейцария по Българо-швейцарската програма за сътрудничество. Проектът е известен накратко като ДОМИНО - абревиатура на „Дуално образование за модерните изисквания и нужди на обществото“. Изпълнението на проект ДОМИНО започва през 2015 година. Учениците от професионалната гимназия по хранително-вкусови технологии „Проф. д-р Георги Павлов“ в София и професионална гимназия „Иван

Хаджиенов“ в Казанлък първи се включват в дуално обучение по две професии. През следващата година се включват още 14 училища, а партньори по проект ДОМИНО са 60 водещи български и чуждестранни фирми. През учебната 2018/2019 година 1 600 ученици в 32 професионални гимназии в 19 града в цялата страна се обучават по дуалната система по общо 12 професии. До края на проекта броят на партниращите компании достига над 170.

В рамките на проект ДОМИНО се разработват нови учебни планове и програми, обучават се учители и наставници, както и експерти по дуално обучение. Участието на всички заинтересовани страни в навлизането на дуалната система в българското образование - държавни институции, частни фирми, браншови и бизнес организации, местни власти и неправителствения сектор са координирани от специален Форум за дуално образование.

След учебната 2019/2020 г. и през следващите три години дуалното обучение се финансира от Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ с 24,5 млн.лв. Проект „Подкрепа за дуалната система на обучение“ се изпълнява от Министерство на образованието и науката и цели да спомогне за повишаване на съответствието на професионалното образование и обучение с изискванията на пазара на труда като създаде възможности за повишаване на квалификацията на бъдещата работна сила по професии, ключови за икономиката на страната. Изпълнението на планираните дейности цели да спомогне за развитието на дуалната система на обучение и да даде възможност за тясна обвързаност между образователната система и реалните потребности на бизнеса. Целевите групи по проекта включват 9 800 ученици от 147 професионални гимназии и училища с паралелки за професионална подготовка, учители по професионална подготовка в системата на средното професионално образование и обучение, представители на предприятията и родители.

През 2023 г. на официалната интернет страница за обществени консултации strategy.bg е публикувана Национална стратегия за развитие на малките и средни предприятия 2021-2027 г. В четвъртата област на въздействие на документа Дигитализация и умения е заложен цел Насърчаване на дуалното обучение (обучение чрез работа) по професии и специалности, свързани с дигиталните технологии и STEM (природните науки, технологиите, инженерството и математиката). В стратегията са заложен специфични цели за насърчаване прилагането на дуално обучение в малки и средни предприятия, включително:

- Подкрепа за участие на работодателите в процеса на дуално обучение;
- Поддържане на информационната база данни на работодателите, които наемат и

обучават ученици, младежи и лица над 29-годишна възраст в дуална форма на обучение (обучение чрез работа);

- Повишаване на квалификацията на работната сила и осигуряване на плавен преход от обучение към работа.

За постигането на целите от Националната стратегия са планирани следните дейности:

- 1) Последващо развитие и поддържане на информационна база данни на работодателите, които отговарят на изискванията за участие в партньорства за дуално обучение (обучение чрез работа) с цел насърчаване, популяризиране и подкрепа на дуалното обучение в България.
- 2) Подкрепа на МСП за предоставяне на дуално обучение. Насърчаване на МСП, които предоставят дуално обучение, в процеса на участието им в програми с национално и европейско финансиране.
- 3) Отличаване на активни МСП работодатели в областта на дуалното обучение на ученици, младежи и лица над 29-годишна възраст. Учредяване и връчване на годишни награди за МСП работодатели с постижения в областта на дуалното обучение.
- 4) Учредяване на бранд/търговска марка на дуалната система на обучение, който да отличава всички работодатели, които участват успешно в нея.

STEM ЦЕНТРОВЕ

През периода 2020-2023 г. Министерството на образованието и науката инвестира финансови ресурси в различни дейности, насочени към изграждане на STEM центрове.

Първата инициатива е успешно реализираната Национална програма 21 „Изграждане на училищна STEM среда“ – одобрена с Решение № 937 от 17 декември 2020 г. за изменение на Решение № 285 на Министерския съвет от 2020 г. за одобряване на национални програми за развитие на образованието (публ. 31.03.2021 г.)

Други инициативи на МОН са финансиране по Плана за възстановяване и устойчивост на Р. България:

1. Инвестиционен проект 1 „STEM центрове и иновации в образованието“;
2. Разработване на Концепция за изграждане на училищна STEM среда чрез реализиране на Инвестиционен проект С1.11 „STEM центрове и иновации в образованието“ по Компонент 1 „Образование и умения“;
3. На 19.04.-2023г. на интернет-страницата на Изпълнителна агенция „Програма за Образование“ <https://sf.mon.bg/?go=news&p=detail&newsId=1156> е публикувана новина, съгласно която се открива Процедура чрез директно предоставяне на конкретни крайни получатели BG-RRP-1.015 „Училищна STEM среда“ за изпълнение на инвестиции по Механизма за възстановяване и устойчивост. По тази процедура всички 2271 държавни и общински училища на

територията на цялата страна могат да участват за безвъзмездно предоставяне на средства по процедура „Училищна STEM среда“ по Националния план за възстановяване и устойчивост. Предвидената финансова подкрепа за образователните институции е близо 535 млн. лв.

Предстои и изграждането на три регионални STEM центрове – в Национален детски комплекс с. Ястребино, Национален детски екологичен комплекс с. Ковачевци и в гр. Хисаря. Регионалните STEM центрове ще подпомагат Националният STEM център, като осигуряват условия за организиране и провеждане на конгреси, конференции, семинари, пленери и обучение на учители, педагогически специалисти и други, както и на подготовка на деца и ученици за участие в национални и международни олимпиади, състезания, конкурси, пленери и други форми на занимания по интереси.

STEM обучението е основано на идеята за фокусирано обучение по четирите направления – наука, технология, инженерство, математика – в интердисциплинарен и приложен подход. Вместо да се преподават четирите дисциплини като отделни и дискретни предмети, тя ги интегрира в последователна парадигма на обучение, базирана на реално приложение.

STEM обхваща 4-те принципа, идентифицирани като ключови в образованието на 21-ви век: творчество, сътрудничество, критично мислене и комуникация.

Това, което отличава STEM от традиционното обучение и наука е смесената учебна среда и демонстрира на учениците как научният метод може да бъде приложен в ежедневието.

STEM отчита фактът, че непрекъснатият напредък на технологиите променя начина, по който учениците учат, свързват се с другите и взаимодействат по между си всеки ден.

STEM центровете създават условия за развитие на ключови умения, приложими в професионалния и обществения живот благодарение на стимулиране на образованието по природни и инженерни науки, химия, биология, математика, роботика и др.

Обединявайки наука, технологии, инженерство и математика, STEM обучението дава на учениците задълбочени знания за света. Преподаването чрез иновативния метод ще запали у учениците искрата да изследват и експериментират, а усвояването на разнообразни инструменти за анализ ще ги подготви за професиите на бъдещето и ще им даде възможност да се справят с комплексните проблеми на съвременния свят.

Инвестициите в изграждането на STEM центрове са от съществено значение за превръщането на образователните институции в привлекателна и приобщаваща среда и за подобряване на образователните резултати. Изпълнението на проектите ще съдейства за успешно включване и приобщаване в образователния процес, и за повишаване качеството и приложимостта на образованието, за ценностно-ориентирано и

продължаващо през целия живот образование, осмислени през дигиталната трансформация, компетентностите, иновациите и устойчивото развитие. Работните места в реалния свят са интердисциплинарни и обучението в предоставяно в STEM среда ще осигури на учениците необходимите им интердисциплинарни умения.

По-подробна информация е достъпна на Интернет-страницата на :

- **МОН** - <https://web.mon.bg/bg/100835>,
<https://web.mon.bg/bg/101212>

- **Национален STEM център** -
<https://stem.mon.bg>

- **Изпълнителна агенция „Програма за Образование“**
<https://sf.mon.bg/?go=news&p=detail&newsId=1156>

МОСТ МЕЖДУ УЧИЛИЩЕТО И БИЗНЕСА – НАЦИОНАЛНА МРЕЖА НА УЧЕБНО-ТРЕНИРОВЪЧНИТЕ ФИРМИ

Обучението в учебно-тренировъчни фирми като съвременен модел за свързване на образованието, бизнеса и неправителствения сектор се провежда у нас от 1994 година. Днес Мрежата на българските учебни предприятия обединява над 360 ученически и студентски фирми в цялата страна. Всяка година нови 5000 ученици и студенти преминават този вид практическо професионално обучение.

В учебните предприятия/учебно-тренировъчните фирми /УТФ/ обучаваните работят в максимално близка до реалностите фирмена среда, без да се осъществява движение на реални пари и стоки. В учебната фирма се придобиват професионални и технически умения в областта на икономиката, информационните и комуникационни технологии и използването на родния и чужди езици за нуждите на администрацията и деловото общуване, както и социални умения. Обучението в УТФ стимулира развитието на предприемачески дух и създаване на ключови компетентности.

Учебното предприятие е мотивираща дейност за учене и развитие на умения за включване в работна среда за учениците от всички видове училища. В последните години учебни предприятия бяха създадени по проекти или като извънкласни дейности.

Учебните предприятия се регистрират и поддържат регулярни връзки с учебните държавни институции, симулирани от Центъра за учебно-тренировъчните фирми /ЦУТФ/ на МОН – Агенция по вписванията, НАП, Патентно ведомство, Комисия за защита на личните данни, учебна банка.

26. Международен панаир на учебните предприятия ТФ ФЕСТ

26-28.04.2023, гр. Пловдив

© 22.12.2022

Фирмите изграждат вътрешнофирмената си структура, назначават служители, плащат данъци и осигурителни вноски. Те осъществяват търговски сделки и разплащания в рамките на българската и на Световната мрежа на учебните предприятия PEN Worldwide, чийто пълноправен член е и българският Център за учебно-тренировъчни фирми.

Ежегодно Центърът на УТФ организира най-голямата събитие в Мрежата - Международен панаир на учебните предприятия „ТФ Фест – Млад предприемач“, който е включен от Министерство на образованието и науката в Календара за състезанията за учениците, обучавани по професии. ТФ ФЕСТ е представен от Европейската комисия като добра практика за обучение по предприемачество, насърчаване и развитие на дух на креативност, иновации и предприемаческо мислене. Събитието е част от проект „Мост между училището и бизнеса“ и създава трайна връзка и сътрудничество между образованието, бизнеса и неправителствения сектор.

ТФ ФЕСТ е одобрен за официален партньор на Европейската седмица на професионалните умения за втори поред път, а за първи път през 2023 година е проведен в хибриден формат – на живо, в Международен панаир-Пловдив, чрез онлайн платформата <https://2023.tffest.bg/> и през създадени канали в Дискорд.

По време на ТФ ФЕСТ се провеждат конкурси, сред които за най-добър: щанд, екип и професионално обслужване, каталог и рекламни материали, уеб сайт, презентация, защита на интелектуалната собственост, сътрудничество с фирма-ментор. Част от конкурсите на ТФ ФЕСТ са по задания на реалния бизнес и се оценяват от жури, определено от тях.

Така представителите на бизнеса, държавната администрация и неправителствения сектор оценяват основните, ключови компетентности и

специфични умения на учениците и студентите, придобити в учебната фирма.

НАЦИОНАЛНИ СЪСТЕЗАНИЯ ПО ПРОФЕСИИ

„Постигане на съответствие на уменията чрез тясно сътрудничество със социалните партньори, публични и частни служби по заетостта, компании, доставчици на образование и обучение и разработване на съвместни подходи с отговорните институции на правителствено ниво“ е една от 4-те цели, обявени при стартиране на Европейската година на уменията - <https://epale.ec.europa.eu/bg/content/2023-evropeyska-godina-na-umeniyata>.

ПОО е образователният сектор, който е най-близък до света на труда и който е изправен пред поредица от предизвикателства при подготовката на учащите се, за да се адаптират към съвременните изисквания на пазара на труда. Националните състезания по професии, организирани ежегодно от Министерство на образованието и науката в партньорство с браншови камари, асоциации и др. секторни структури на работодателите, са един от начините, които цели изграждането на връзки между индустрията и образованието, основано на умения в различни професионални области.

За учебната 2022/2023 г. е планирано организиране на национални състезания по 24 професии/професионални области, информация за регламентите за провеждането на които, е публикувана на следния линк на интернет-страницата на МОН - <https://web.mon.bg/bg/80#prof>. Регламентите за всяко състезание отразяват спецификата на професията, като общото между всички състезания са целите, които те си поставят.

Всяко състезание цели да:

- демонстрира придобитите практически знания, умения и компетентности от обучаваните по съответната професия в конкретна работна ситуация;
- демонстриране на постиженията и готовността на учениците за упражняване на усвоената професия;
- прилагане на творчество при решаване на практически задания в конкретна ситуация;
- изява на професионално- личностни качества на обучаваните: комуникативност, трудова дисциплина, работа в екип, професионална етика и др.
- допринесе за укрепване на връзките между образованието и бизнеса чрез привличане на специалисти по съответното професионално

направление - представители на работодателите и на работниците и служителите, преподаватели във висши училища, учители с дългогодишен професионален опит и доказани постижения, изяви майстори в професията и др.

С приваждането на състезанията по професии, ПОО става все по-привлекателно за учениците, родителите, за работодателите, наставниците и др. Участието на ученици, учители, работодатели и др. ключови заинтересовани страни в този формат, допринася за по-добре подготвени обучавани, притежаващи актуални умения, благодарение на които фирмите и организациите стават все по-силни и по – конкурентоспособни на пазара на труда.

ПОЛЕЗНИ ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ:

Информация за Европейската година на уменията:

https://year-of-skills.europa.eu/index_en и https://year-of-skills.europa.eu/index_bg .

Европейската програма за уменията (2020), (налична на следния уеб адрес: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=bg&catId=1223> ,

Препоръка на съвета относно европейски подход към микродоверията с цел стимулиране на ученето, налична на следния уеб адрес: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022H0627\(02\)&qid=1658307130865&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022H0627(02)&qid=1658307130865&from=EN)

Регистрационната форма за Пакта за уменията:

https://ec.europa.eu/eusurvey/runner/Pact_for_Skills_FORM .

Допълнителна информация за Пакта за умения:

https://pact-for-skills.ec.europa.eu/index_en .

Повеждане на състезание с участие на 8 страни от Азиатската общност по индустриални сектори - Skillfest 2023 -

<https://cemcaskillfest.com/> ;

„Рамка за реформа на цифровото образование“ на ETF - <https://openspace.etf.europa.eu/derf> ;

„Атлас на нововъзникващите тенденции в новите квалификации и компетенции“ , ЮНЕСКО-UNEVOC -

<https://atlas.unevoc.unesco.org/foreword>;

Платформата за Учене през целия живот - <https://lllplatform.eu/>

Платформата - ALL DIGITAL - <https://all-digital.org/>

„European Schoolnet“ - Мрежа от 34 Министерства на образованието, базирана в Брюксел .

<http://www.eun.org/bg/focus-areas/stem>

Повече информация за центрoвете за професионални постижения::

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1501> .

По-подробна информация за STEM центрoвете:

По-подробна информация е достъпна на Интернет–страницата на :

- МОН - <https://web.mon.bg/bg/100835>, <https://web.mon.bg/bg/101212>

- Национален STEM център - <https://stem.mon.bg>

- Изпълнителна агенция „Програма за Образование“ . <https://sf.mon.bg/?go=news&p=detail&newsId=1156>

Изданието е подготвено от Националния VET екип за България. Създаването на тази брошура е с подкрепата на Европейската комисия. Настоящата публикация отразява единствено възгледите на авторите и Комисията не носи отговорност за начина, по който може да бъде използвана съдържащата се информация.